

УРОК №5

Антоніми. Роль антонімів у мовленні.
Антоніми в прислів'ях і приказках.
Словник антонімів

ПЕРЕВІР ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Радісний – веселий, щасливий, сонцесяйний

Ввічливий – коректний, чемний, вихований

Думати – мислити, міркувати, кумекати

Завірюха – метелиця, віхола, хуга

Повільно – поволі, нешвидко, повагом

Прочитайте вірш. Знайдіть у ньому слова з протилежним лексичним значенням. Випишіть їх.

Два брати жили на на світі:
був один з них працьовитий,
а другий – ледачий дуже.
Слухай казку про них, друже:
Той хоробрий і правдивий,
той брехливий, полохливий,
той розумний, той дурний,
той великий, той малий.
День і ніч брати сварились
І ніколи не мирились.

ПЕРЕВІР

Працьовитий - ледачий;
хоробрий - полохливий;
правдивий - брехливий;
розумний - дурний;
великий - малий;
день - ніч;
сварились - мирились

АНТОНІМИ – це слова з протилежним лексичним значенням. Антоніми завжди виступають парами і є словами тієї самої частини мови:

день – ніч, гарний – потворний, учора – сьогодні.

У різних значень багатозначного слова будуть
різні антоніми

ГРУБИЙ

Грубий голос – приємний

Грубий кіт – худий

Грубий пісок – дрібний

Грубий чоловік – культурний

До виділених слів доберіть антоніми так, щоб похмура осіння картина природи змінилася на весняну, сонячну. Змінений текст запишіть.

ВАЖКІ ЧОРНІ хмари пливли по небу. СЕРДИТИЙ вітер гойдав віти дерев. Листя СУМНО тріпотіло. Настала ХОЛОДНА ПОХМУРА ОСІНЬ.

Про яку пору року йдеться в I і II варіантах тексту?

Прочитайте, замість крапок вставте й запишіть антоніми до виділених слів. Поміркуйте, яка роль антонімів у мовленні. Як впливають вони на зміст і виразність прислів'їв?

- Готуй літом сани, а _____ воза.
- Ліпше своє мале, ніж чуже _____.
- Далеко, та легко, а _____ та слизько.
- Краще погано їхати, ніж _____ йти.
- Із щастя та _____ скувалася доля.
- Рання пташка дзьобик чистить, а _____ очиці жмурить (Нар. творчість).

Перепишіть прислів'я. Підкресліть антоніми, з'ясуйте, якими частинами мови вони виражені й що лежить в основі протиставлення

Дослідження-пошук

1. Вгору не підскочиш, униз не провалишся.
2. Хто високо літає, той низько сідає.
3. Зле — не гнися, добре — не пнися.
4. Колос повний гнеться до землі, а пустий до гори стирчить.
5. Свої сухарі кращі чужих пирогів (Нар. творчість).

Антонімічна фізкультхвилинка

Виконайте протилежні рухи

Сядьте.

Поверніться ліворуч.

Опустіть руки.

Встаньте.

Відведіть їх назад.

Опустіть праву руку.

Опустіть ліву руку.

Піднесіть руки догори

Поверніться праворуч.

Що ви дізналися про антоніми?

Яку роль вони відіграють у мовленні?

Які антоніми є контекстуальними?

Як виникло слово ЛАКОНІЧНИЙ?

- Я все зрозумів/ зрозуміла

- Я ще не все зрозумів/
зрозуміла

- Я не зрозумів/ зрозуміла

Домашнє завдання

*Вивчити теоретичний матеріал за підручником (с.33-37),
доповнити прислів'я антонімами до виділених слів або*

1. **Важко** в навчанні, зате ... в роботі.
2. Що **вранці** не зробиш, то ... не наздоженеш.
3. На **чорній** землі ... хліб родить.
4. **Маленька** праця краща за ... безділля.
5. Краще розумна **догана**, ніж дурна ... .
6. **М'яко** стеле, та ... спати.
7. Свого **поганого** не хвали, а чужого ... не гудь.